

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 GÖTEBORG

Handläggare: Anna Werner

Diarienummer: 264-19

Remissyttrande över Vägledning för prövning av små avloppsanläggningar.

Förbundet har ombetts inkomma med synpunkter på Havs- och vattenmyndighetens (HaV) Vägledning för prövning av små avloppsanläggningar.

Det snåriga, motstridiga och otydliga regelverket kring enskilda avlopp tolkas idag mycket olika av olika kommuner. Det förekommer också att två miljöinspektörer anställda av samma kommun gör olika bedömningar utifrån regelverket. Därför ger HaV ut denna vägledning. Det är kommunerna och då främst deras miljöinspektörer som ska bedöma om detta hjälper dem i deras arbete. Eftersom småhusägare är ägarna av de avlopp som inspekteras har Villaägarna ändå valt att kommentera vägledningen.

HaV poängterar att kommunens handläggning av tillståndsansökningar (och anmälningar av enklare moduler) har så mycket gemensamt med tillsynen av avloppsanläggningarna, att båda områdena omfattas av den nya vägledningen. Därför finns också mycket stöd i skriften för hur inspektörerna bör hantera tillståndsansökningar och anmälningar (eftersom det oftast är miljöinspektören som tar emot dessa också).

Det är mycket positivt att HaV försöker göra något åt den uppkomna situationen genom att ge ut en vägledning. Många småhusägare har märkt att kommuner och inspektörer gör olika bedömningar. Situationen upplevs inte som rättssäker. I vägledningen diskuteras och exemplifieras miljöinspektörernas och handläggarnas avvägningar. Det är bra att texten innehåller hänvisningar till relevanta rättsfall.

Prövningen av en avloppsanläggning är komplex och inbegriper såväl juridik, som teknik och naturvetenskap. Villaägarna har därför gjort en egen skrift (dock begränsad till enbart BDT-avlopp) som stöttar småhusägare vid bland annat inventeringar, <https://www.villaagarna.se/radgivning-och-tips/vvs/artiklar/bdt-avlopp---ny-vagledning/>.

HaV skriver att det är just för att öka förutsättningarna för att kunna handlägga ärendena rättssäkert och korrekt som vägledningen tagits fram. Förbundet kan inte nog understryka vikten av att vanliga människor i tillsynen behandlas rättssäkert och korrekt. Många medlemmar upplever att det finns många moment av godtycke vid inspektionen av deras enskilda avlopp.

Villaägarnas Riksförbund
Postadress: Box 7118, 192 07 Sollentuna
Besöksadress: Rotebergsvägen 3
Telefon: 010-750 01 00
Org.nr: 802003-7118
Plusgiro: 46 94 00-6
Bankgiro: 227-7200
info@villaagarna.se
villaagarna.se

Regelverket har numera fokus på *vad* som ska uppnås av en anläggning (funktionskrav) och inte som förut *hur* detta ska uppnås (formkrav). En förutsättning för funktionskrav är dock att funktionen kan mätas vilket är svårt/omöjligt vad gäller de flesta enskilda avlopp.

Många av de svagheter som finns i regelverket kommer givetvis i öppen dager då HaV ska försöka förklara det för kommunerna och deras miljöinspektörer. Beslutsamt pekar myndigheten på de balansgångar som finns och försöker stötta genom att förklara åt vilket håll den ena respektive andra principen drar. Dock återstår fortfarande det svåra arbetet för inspektören att avgöra var linjen mellan godkänt och inte godkänt avlopp går, en linje som fortfarande inte framgår eftersom hela området kännetecknas av stora gråzoner. Det är tydligt att fler rättsfall på området behövs för att förstå vad som gäller. Än så länge kan HaV bara göra som miljöinspektörerna, försöka använda sunt förnuft och tolka regelverket *så gott det går*.

Sidan 26 - Tekniskt möjligt

Att få fram ny effektiv och billig teknik på området är av yttersta vikt. Det är dyrt att rena avloppsvatten i små anläggningar. Därför behövs stöd till den som vågar söka tillstånd för ny teknik, t.ex. att staten går in och står för kostnaden för att behandla ansökan. Den nuvarande lagstiftningen styr på flera sätt alltför hårt mot traditionell teknik som det oftast inte går att mäta funktionen på.

Miljömässigt motiverat

Det är inte rimligt att det ska vara samma reningskrav på avloppsvatten från en fastighet som används fyra veckor per år av två personer och en som används permanent av en stor familj. Användningen av fastigheten borde ingå i skälighetsavvägningen. Tyvärr skriver HaV: "att en anläggning avses användas i begränsad omfattning bör normalt inte anses ha betydelse vid skälighetsavvägningen". Argumentet är att förhållandena kan ändras med tiden. Vi tycker inte att det argumentet håller. Dessutom, varför ska man då anmäla när man ändrar mängden avloppsvatten? Om man ändå måste investera i en överdimensionerad avloppsanläggning finns ingen anledning att behöva anmäla när användningen av den ändras.

Ekonomiskt rimligt

Vid bedömning av vad som är ekonomiskt rimligt bör utgångspunkten vara det enskilda hushållet och värdet på den aktuella fastigheten, inte en gissning av vad ett byråkratiskt framräknat genomsnitt kan tänkas klara att bära. Vi har just nu hushåll som tvingas flytta därför att det är så kostsamt att åtgärda avlopp. Ibland är det inte särskilt stor miljöbelastning från avloppet men åtgärderna som krävs är ändå stora och dyra.

På sidan 27 finns ett bra exempel på hur HaV lyfter fram olika aspekter som bör vägas samman utan att egentligen kunna ge någon ledning i hur dessa ska viktas i bedömningen. Myndigheten skriver att utgångspunkter för att bedöma om en kostnadsnivå är rimlig *kan t.ex. vara*

Vad en genomsnittlig avloppsanläggning kostar

Vilken typ av vatten den mottar

Om det är svårt eller lätt att bygga anläggningen

Miljöinspektören kan fortfarande – så länge denna vägledning är allt hen har att gå på – döma lite hursomhelst.

Miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Intressant är att HaV skriver att hänsyn ska tas till det större område som fastigheten ingår i (återkommer längst ner på sidan 29). Om sådan hänsyn verkligen tas blir sällan den logiska slutsatsen att kommunen ska fokusera på att minska utsläppen från ett enskilt avlopp. Vid t.ex. övergödning av vattendrag finns så gott som alltid större utsläppskällor i närheten som förorenar mer och som det dessutom är billigare att åtgärda.

Tillämpning av miljökvalitetsnormer

Det är märkligt att inte kommunen kan tillåta ett visst antal avlopp i ett område, utan måste utgå från att alla andra fastigheter kan skaffa samma avloppslösning.

Handläggarens roll

Kapitel 5 tar upp paradoxen med att miljöinspektören enligt förvaltningslagen ska hjälpa den enskilde. ("Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen.") Men hen får inte ge specifika råd om vilken anläggning som passar bäst. Dessutom skriver HaV att den information som handläggaren ger bör förankras av den enskilde *med sakkunnig* innan ansökan lämnas in. Det betyder att de råd handläggaren ger i princip är värdelösa (på sidan 43 står det återigen att de råd som eventuellt lämnats bör förankras av den enskilde *med konsult eller sakkunnig*).

Sedan menar HaV att handläggaren ska ge exempel på avloppsteknik som skulle kunna vara aktuell på en fastighet, och, (...) ange vilken typ av teknik som uppfyller miljöbalkens krav. Informationen om handläggarens skyldigheter är således motstridig. Det kan behövas ett statligt, nationellt kunskapscentrum som småhusägarna kan vända sig till. På så vis blir rollerna tydligt åtskilda; stödet erhålles från det nationella centrat och den kommunanställda inventeraren kan fokusera på tillsynen. Många småhusägare behöver, vilket HaV vet, specifika besked om vilka avloppslösningar som passar bäst på den egna fastigheten. Med ett statligt kunskapscentrum uppkommer inte heller den jävsituation som HaV påtalar, när en handläggare först ger tillstånd till en viss avloppsanläggning och sedan ska granska den i tillsynen.

Välkommet med extra reningssteg

På sidan 45 kommer myndigheten in på det faktum att ett tillstånd är givet utifrån vissa förutsättningar och att de flesta ändringar av avloppsanläggningen kräver tillstånd. Villaägarna menar att om anläggningens funktion (rening) blir strikt bättre bör man kunna hoppa över tillståndsansökan, t.ex. om ett nytt reningssteg påförs.

Granskning av ansökan/anmälan

På sidan 51 tas det faktum upp att den som släpper ut avloppsvatten enligt miljöbalken bedriver miljöfarlig verksamhet. Det är detta som ger den omvända bevisbördan, dvs att fastighetsägaren själv måste bevisa att avloppsanläggningen är tillräckligt bra. Detta är ett för tufft krav på enskilda hushåll. Det borde vara kommunen som måste bevisa om en anläggning inte renar tillräckligt väl.

CE-märkta produkter

Avsnitt 8.3 tar upp CE-märkningar och hur dessa försvårar handläggarens arbete. Kraft borde läggas på att komma till rätta med hur det undermåliga systemet med CE-märkningar påverkar vilka avloppsanläggningar som finns på marknaden.

Grannar

Vägledningen innehåller många meningar om *vad* som kan vägas in i handläggarens bedömningar, men inga besked om *hur* dessa saker ska vägas in. Ett exempel finns på sidan 81 där det står något självklart som inte är något förtydligande för den handläggare som ska bedöma avloppsanläggningen: "Om utsläppet t.ex. sker i ett område med gles bebyggelse och den troliga exponeringen för det renade vattnet inte sker förrän efter en lång transport som ger stor utspädning, så är risken sannolikt låg för att anläggningens utsläpp medverkar till väsentligt ökad risk för smitta. Placeras däremot anläggningen och dess utsläpp i ett område där det är tätt mellan husen, korta avstånd till högsta grundvattenyta och till berg så ökar risken för smittspridning." Oprecisa begrepp som "lång transport" och "korta avstånd" gör att den här typen av resonemang knappast gör texten till någon vägledning. Men detta är såklart upp till handläggarna på kommunen att avgöra. Det är ju till dem texten är riktad.

Det myckna användandet av "bör" i texten visar att HaV precis som inventerarna har svårt att peka på var skåpet ska stå. På sidan 71 står det t.ex. att som grundregel bör grannarna få den inkomna ansökan för yttrande. Villaägarna menar att kriteriet antingen bör tas bort eller så ska det stå "ska", inte "bör". Som småhusägare är det bra att veta huruvida man kommer remitteras i ett ärende eller inte.

Skyddsnivåer

HaV har tagit fram kartor som visar normal respektive hög skyddsnivå för olika delar av landet. Dessa ska bara vara vägledande vid kravställandet på fastighetsägarna. Myndigheten skriver att *generella bindande beslut* där kommunen delas upp i områden med de två skyddsnivåerna *inte kan fattas* eftersom det saknas bemyndiganden för kommunerna att skriva generella föreskrifter om detta. Man kan tycka att det då är märkligt att HaV uppmanar kommunerna att dela in landet i dessa geografiska områden. Myndigheten förklarar sig med att det underlättar kommunikationen med fastighetsägarna. HaV menar alltså att det är enkelt för kommunen att hänvisa till en karta vid kravställandet. Men om kartan ändå inte betyder något för den individuella fastigheten blir det väldigt missvisande att hänvisa till en sådan karta. Fastighetsägaren invaggas i tron att kartan bestämmer skyddsnivån för fastigheten, men så är det alltså inte. Vi menar att HaV borde kunna bättre motivera ett så stort (kostsamt) projekt som GIS-kartorna och verktyget som myndigheten låtit ta fram för detta. Myndigheten skriver att GIS-stödet tagits fram för att skapa förutsättningar för rättssäker bedömning av skyddsnivå, men om en kommun använder stödet för att rättfärdiga en felaktig skyddsnivå får det motsatt effekt. Extra märkligt är det att HaV fransäger sig ansvaret för kartorna i vägledningen genom att skriva att handläggaren måste verifiera att geologiska och topografiska förutsättningar på kartan stämmer överens med verkligheten.

Generell tillståndsgivning

Det borde finnas möjlighet för ett fåtal enskilda avloppsanläggningar i ett område med utsläpp i mark, men på sidan 81 tar HaV upp det faktum att vid prövning av en ansökan om tillstånd till installation av vattentoalett bör beaktas vad som kan bli följden av en generell tillståndsgivning av den sökta lösningen i området. Med den typen av resonemang skulle väldigt få saker kunna genomföras. Konsekvenserna av den här typen av resonemang vid beslutsfattande blir helt orimliga.

Fritidshus

I avsnitt 11.5.2 tas fall upp som motiverar lägre krav än normal skyddsnivå. Även fritidshus borde nämnas här. Det är inte rimligt att ställa samma krav på avlopp som knappt används som på avlopp som används rikligt och permanent.

Kapitel 12

HaV tar upp fallet med områden som väntar på kommunalt VA. Myndigheten skriver att beslut om utbyggnad eller VA-planer kan vara skäl för att ge avslag på ansökan om tillstånd till avloppsanläggning, men tar sedan upp ett exempel där kommunen inte hade rätt att ge avslag med hänvisning till utbyggnad av kommunalt VA. Det är därför otydligt huruvida kommunen verkligen kan ge avslag med hänvisning till kommande kommunalt VA-nät.

Intressant är att HaV i avsnitt 12.1.2 skriver att lägre krav borde kunna ställas för en avloppsanläggning som ska användas endast en kortare tid. På samma sätt menar vi att lägre krav borde kunna ställas på avloppsanläggningar som knappt används.

Det finns två bilagor med samma nummer.

Villaägarnas Riksförbund

Gunnar Jansson
Förbundsdirektör